

Boven: Het Nederlands Kamerorkest
Onder: Henk van Ulsen

- 6 juni Den Haag, Nieuwe Kerk,
20.15 uur
8 juni Utrecht, Muziekcentrum
Vredenburg, 20.15 uur
9 juni Amsterdam, Concertgebouw,
20.15 uur

L'Isle de Merlin ou Le Monde Renversé

Chr. W. von Gluck
(1714-1787)

Komische opera in één bedrijf
naar Anseaume, gebaseerd op
Le Sage en d'Orneval;
Wenen, 1758

- muzikale leiding* Kees Bakels
bewerking en vormgeving Henk van Ulsen
aankleding Liesje Smolders
technische begeleiding Wouter Feldbusch
Argentine Roberta Alexander
Diamantine, Hippocratine Jard van Nes
Hanif, Le Philosophe, Merlin,
M. de la Candeur Marius van Altena
(procureur), Le Chevalier de
Catonville (petit-maître)
Scapin Ruud van der Meer
Pierrot, M. Prud'homme (notaire) Tom Haenen
beeldspraak Henk van Ulsen
Het Nederlands Kamerorkest
1e violen Jean-Jacques Kantorow,
Kees Hülsmann, Piet Nijland,
Jeanne Dullaert-van Tol,
Alick Mayhew, Henk Emmelot,
Philia Sengers, Jean Tassoul,
Denyse Derome
2e violen Jacques Hartog, Wim Breemer,
Vladimir Javornik, Alma Badings,
Ida Mager, Susanne Holm
altviolon Misha Geller, Nelson Armitano,
Gerrit Oldeman, Carien Blanken
violoncelli Herre-Jan Stegenga,
Bengt Widlund, Toon Doorn,
Anke Bouman
contrabassen Duncan McTier, Herbert Slegers
clavecymbel Glen Wilson
hobo's Hans Meijer, Marion Mosler
hoorns Ronald Applegate,
Helenus Hannecart

aan deze productie werken verder mee:

- fluit* Marin Jansen, Godelieve Meyer
fagot Henk de Wit, Wilma van den Berge

Korte inhoud

Delen:

- 1 Sinfonie

Eerste tafreel

- 2 Air 'Ah! le bon pays, Scapin' (Pierrot)
- 3 Air 'Merlin nous dit' (Scapin)

Tweede tafreel

- 4 Kwartet 'Bon jour, belle nymphe' (Argentine, Diamantine, Scapin, Pierrot)
- 5 Air 'Le mari tranquille' (Argentine)
- 6 Kwartet 'Pour répartir également' (Argentine, Diamantine, Scapin, Pierrot)

Derde tafreel

- 7 Air 'Laisse faire' (Pierrot)

Vierde tafreel

- 8 Air 'Le vrai bonheur' (Pierrot, Scapin, Le Philosophe)
- 9 Air 'Heureux qui la nuit' (Le Philosophe, Scapin, Pierrot)

Vijfde tafreel

- 10 Air 'Fais-toi donc peintre ou poète' (Scapin)

Zesde tafreel

- 11 Air met vier coupletten 'L'avocat, le procureur' (La Candeur, Scapin, Pierrot)
- 12 Air 'Toujours amants' (La Candeur)

Zevende tafreel

- 13 Air 'Qu'un mortel soit pulmonique' (Hippocratine, Scapin, Pierrot)
- 14 Air 'Je voudrais que vous fussiez' (dezelfden)

Achtste tafreel

- 15 Air 'Paix, apprenez' (Le Chevalier)
- 16 Air 'Quoi donc un petit-maître' (Pierrot)

Negende tafreel

- 17 Air 'Dieux! Quel martyre' (Argentine)

Tiende tafreel

- 18 Air 'Où sont-ils ces rivaux' (Hanif)
- 19 Air 'Renoncez à cet affreux projet' (Diamantine)

Elfde tafreel

- 20 Air 'Dans ce contrat' (Le Notaire)
- 21 Air 'Le sort ainsi l'ordonne' (Diamantine)
- 22 Air 'Me voilà dans cette affaire' (Scapin, Pierrot)
- 23 Sinfonie die de aankomst van Merlin aankondigt

Twaalfde tafreel

- 24 Koor 'Que les plaisirs' (Argentine, Diamantine, Merlin, Scapin, Pierrot)

Vernieuwend muziektheater

De naam Gluck zegt de gemiddelde concert- of operabezoeker anno 1980 niet bijster veel. Wie enigszins de loop van de muziekgeschiedenis heeft gevolgd, weet mogelijk dat Gluck een belangrijke rol heeft gespeeld bij de vernieuwing van het muziektheater in de achttiende eeuw; het vruchtbaar maken van een bodem waarop Mozart's muziekdramatische hoogtepunten korte tijd later tot bloei zouden komen. Maar van 's mans muziek kennen we vrijwel niets meer dan twee of drie fragmenten uit 'Orfeo ed Euridice'.

Zijn andere grote opera's – 'Alceste', de beide 'Iphigénie'-drama's en 'Armide' – lijken slechts levensvatbaar met een muziekdramatisch zwaargewicht à la Maria Callas, en van zijn overige opera's (meer dan dertig Italiaanse en zo'n twintig Franse) kent men hoogstens een paar titels maar geen muziek. Voeg daarbij dat in de loop der jaren Gluck's muziek het oppervlakkige etiket 'saai' opgeplakt heeft gekregen, en voor de zoveelste maal in de geschiedenis wordt een groot man door de menheid van luttele eeuwen later in een onjuist en eenzijdig daglicht geplaatst.

Want in de achttiende eeuw wist men minstens zo goed als nu wat men mooi vond en wat niet. En de glanzende loopbaan van Gluck, gevoegd bij het nooit meer geëvenaarde succes dat een aanzienlijk deel van zijn opera's bij zijn tijdgenoten had, zouden voor ons aanleiding moeten zijn om het beeld van Gluck op zijn minst te retoucheren. Zo zal de liefhebber van de 'opéra-comique' (wat geenszins hetzelfde is als een komische opera, want b.v. een drama als 'Carmen' behoort ook tot dat genre) zich waarschijnlijk zelden realiseren dat hij die vorm voor een belangrijk deel aan de Duitser Gluck te danken heeft, zoals een eeuw later de Duitse Offenbach de Franse operette tot bloei bracht.

In het midden van de achttiende eeuw keek het Weense hof vrijwel alles af van Versailles, en dat gold niet minder voor de comedies die werden 'geïmporteerd'. Sommige van deze stukken werden compleet met muziek uit Parijs naar Wenen gehaald, maar al snel begon Gluck in zijn functie van Weens hofcomponist nieuwe melodieën te schrijven, en binnen enkele jaren was ook in de Oostenrijkse hoofdstad de opéra-comique een feit: geen langdradige recitatieven meer, maar een korte gesproken dialoog die de zangnummers 'aan elkaar praat'; en na alle zwaarmoedige helden en heldinnen uit de eerdere opera's van Gluck nu eens een uiterst simpel verhaaltje waarin ruimschoots gelegenheid was voor scherts en satire op de omstandigheden van alledag.

Tussen 1758, het jaar van 'L'Isle de Merlin' en 1765 (toen Gluck zijn activiteiten naar Parijs verplaatste) werden zeven van deze 'niemandalletjes' gecomponeerd en uitgevoerd. Voor Gluck's ontwikkeling als dramatisch componist was het heel belangrijk om na de vrijwel altijd uit de klassieke Oudheid stammende hoofdfiguren van de opera seria nu eens gewone mensen van vlees en bloed muzikaal gestalte te moeten geven. Mede dankzij de ervaring die hij met het componeren van deze comedies opdeed was hij later in staat om ook zijn ernstige Orfeo, Euridice, Alceste, Armide en Iphigénie in hun tragiek muzikaal tot leven te brengen.

Kees Hillen

De beeldspraak

Om de opera-comique 'Het eiland van Merlijn of de wereld op z'n kop' – zich afspelend in het midden van de 18de eeuw – in concertante uitvoering iets spectaculairs mee te geven, heb ik gezocht naar die verbindende figuur, die de tussenliggende dialogen van de verschillende gezongen rollen, in verteltrant omgezet, 'beeldsprakig' uitspeelt, waardoor de lotgevallen van Pierrot en Scapin in de omgekeerde wereld van hun toverende weldoener, anekdotisch helder worden.

Die figuur werd al gauw Merlijn zelf, zodat er sprake is van een dubbele titelrol.

De Nieuwe Kerk te Den Haag, het Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht en het Concertgebouw in Amsterdam, drie architectonisch zeer verschillende locaties, bieden per plaats andere mogelijkheden (en beperkingen) om te spelen.

Er is, per plaats, gezocht naar een optimaal benutten van de ruimte. Aan het einde van de 20ste eeuw staat onze wereld niet minder, wel anders op z'n kop en van alle 'omkeringen' in Merlijn's wereld zullen wij zeker niet wakker liggen, vandaag de dag, – toch zou er, door alle getover van toen en nu heen, een gevoel van geamuseerd herkennen mogen ontstaan, boven de tonen van Gluck uit. Ik hoop 't!

Henk van Ulsen

Lees de HOLLAND FESTIVAL-krant: Achtergronden en hoogtepunten uit het programma plus achttien pagina's interviews.

Verkrijgbaar in de theaters en concertzalen voor f 1,-.

In samenwerking met **NRC** **HANDELSBLAD**

Het Nederlands Kamerorkest

gaf zijn eerste concert op 15 juni 1955. Oprichter/violist/pedagoog/dirigent Szymon Goldberg heeft 22 jaren de reputatie van het ensemble bevestigd. Het orkest heeft een vaste formatie van 2 hobo's, 2 hoorns, 24 strijkers en clavecymbel. De groei van de orkestwerkzaamheden maakte het mogelijk om ook de Amerikaanse dirigent David Zinman te contracteren; hij dirigeerde het orkest bijna 12 jaar. Beide dirigenten brachten het orkestrepertoire voor klein orkest in uitvoering zowel in Nederland als op concerttournees alsmede voor radio, televisie en grammofoonplaten.

Vanaf het seizoen 1979/1980 heeft het orkest opnieuw twee eigen dirigenten, namelijk de Spaans-Catalaanse dirigent Antoni Ros-Marbà (tevens eerste dirigent en artistiek leider van het Nationale Orkest te Madrid) en de Nederlander Kees Bakels, die als vaste gastdirigent is aangesteld.

Binnen Nederland wordt veelvuldig geconcentreerd in het kader van eigen abonnementscycli (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en kamermuziekseries van alle mogelijke concertorganisaties; een apart facet vormt de medewerking aan muziektheaterproducties van de Nederlandse Opera Stichting en het Holland Festival, terwijl de talrijke sessies voor grammofoonopnamen (met name van Phonogram International) de orkestwerkzaamheden in eigen land completeren. Buitenlandse concertreizen zijn onmiddellijk na de oprichting begonnen: een bezoek aan het Edinburgh Festival in september 1955 was de eerste van een reeks tournees die Het Nederlands Kamerorkest over de gehele wereld voerden en altijd gevolgd werden door hernieuwde uitnodigingen. Het betreft niet alleen tournees door landen en continenten zoals 5 x USA, Japan, Australië (naast vrijwel geheel Europa), maar ook uitnodigingen voor de bekende internationale festivals.

In de maand mei 1980 – juist enkele weken voor de jubileumviering van het 25-jarig bestaan – vindt een uitzonderlijke tournee plaats, waarbij het NKO als eerste Nederlandse orkest zal optreden in de Volksrepubliek China, te weten in Canton, Shanghai en Peking. Het Nederlands Kamerorkest wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, alsmede door de gemeenten 's-Gravenhage en Rotterdam.

Kees Bakels

Kees Bakels werd in Amsterdam geboren en begon zijn muzikale loopbaan als violist. Hij studeerde orkestdirectie bij Anton Kersjes, Franco Ferrara en Kirill Kondrasjin.

Hij was enige seizoenen assistent-dirigent van het Amsterdams Philharmonisch Orkest. Als gast-dirigent werkt hij regelmatig met andere Nederlandse orkesten, waaronder die van de N.O.S. en daarnaast leidt hij opera-producties voor de Nederlandse Opera Stichting.

Buiten Nederland dirigeerde Kees Bakels in Frankrijk, Italië, Duitsland en de Verenigde Staten. Hij is een regelmatig terugkerende gastdirigent van het 'Orchestre de Quebec' en zal naar aanleiding van zijn succesvolle tournee in Rusland daar ook in het seizoen 1979-1980 weer optreden.

Met ingang van september 1979 is Kees Bakels aangesteld als vaste gastdirigent van Het Nederlands Kamerorkest.